כיתה ז' | חינוך חברתי-רגשי | שיעור 5 מתוך 6 | 45 דק' | 🎬 סרטון בהכנה | מתאים לממלכתי ולממלכתי-דתי

להתווכח בכבוד: לא מסכימים בלי לפגוע

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יבחינו בין ויכוח על רעיון לבין התקפה על אדם, ויזהו מילים שמסלימות ויכוח ("אתה תמיד", "זה מטומטם")
- התלמידים יתרגלו שלושה כלים: להקשיב עד הסוף, לחזור במילים שלי על דברי השני, ולדבר על עצמי
- התלמידים יבינו שאפשר לסיים ויכוח בלי הסכמה, ועדיין לשמור על הקשר והכבוד

⏱️ מהלך השיעור (45 דק')

1. פתיחה: ארבע פינות (8 דק')
2. סרטון: רגע, אפשר מההתחלה? (2 דק')
3. שאלות לדיון אחרי הסרטון (5 דק')
4. פעילות: משחק תפקידים בשלישיות (20 דק')
5. ממשפט תוקף למשפט מכבד (5 דק')
6. סיכום וכרטיס יציאה (5 דק')

כל שיעור ביחידה עומד בפני עצמו. אפשר ללמד אותם לפי הסדר או לבחור שיעור לפי צורך הכיתה.

📖 הסבר למורה

בגיל הזה תלמידים מתחילים לגבש דעות משלהם ולהגן עליהן בתוקף, וזה דבר טוב. הקושי הוא שוויכוח על רעיון גולש מהר להתקפה אישית, ואז כל הצדדים עסוקים בהגנה על עצמם ולא בנושא.

השיעור לא מלמד "לא להתווכח". הוא מלמד להתווכח טוב: להקשיב עד הסוף, לוודא שהבנתי את השני (לחזור במילים שלי על מה שאמר), ולדבר על מה שאני מרגיש וחושב במקום לשפוט אותו. שלושת הכלים מתורגלים במשחק תפקידים בשלישיות, עם צופה שנותן משוב.

בבחירת נושאים לוויכוח בכיתה כדאי להתחיל בנושאים קלים ויומיומיים, ולא בנושאים פוליטיים, דתיים או אישיים טעונים, שדורשים הכנה ותנאים אחרים.

🚪 פתיחה: ארבע פינות (דק' 0-8)

1. תולים בארבע פינות הכיתה שלטים: "מסכים מאוד", "מסכים", "לא מסכים", "לא מסכים בכלל". המורה קורא משפט, וכל תלמיד הולך לפינה שמתאימה לדעתו. משפטים מוצעים: "פיצה עם אננס היא רעיון

טוב." "עדיף טיול שנתי בצפון מאשר בדרום." "צריך לבטל שיעורי בית בסוף שבוע."

2. הכלל המיוחד: לפני שמישהו מפינה אחת עונה למישהו מפינה אחרת, הוא חייב לחזור במילים שלו על מה שהשני אמר ("אז אתה אומר ש..."), ולקבל אישור. רק אז הוא אומר את דעתו.
3. שואלים: איך היה לחכות ולחזור על דברי השני לפני שעונים? מה זה שינה בשיחה?

🎬 סרטון: "רגע, אפשר מההתחלה?" (דק' 8-10)

הסרטון "רגע, אפשר מההתחלה?" (כ-90 שניות) בהכנה. עד שיתווסף, מספרים לכיתה את התקציר שמתחת, ואחריו מקיימים את הדיון כרגיל.

על מה לשים לב: באיזה רגע הוויכוח עובר מהרעיון אל האדם, ומה משתנה בפעם השנייה.

🎬 סרטון: רגע, אפשר מההתחלה?

הסרטון בהכנה ויתווסף בקרוב

התקציר לספר בכיתה (עד שהסרטון יתווסף, או כשאין מקרן): דניאל ושקד צריכים לתכנן יחד מסיבה לכיתה. הוא רוצה ערב סרטים, היא רוצה מופע כישרונות, ותוך כמה שניות הוויכוח עובר מהרעיון אליהם: "זה רעיון גרוע", "אתה תמיד חושב שרק אתה צודק". ואז מריצים את הסצנה מההתחלה עם שלושה כלים: שקד מקשיבה עד הסוף, חוזרת במילים שלה על מה שדניאל אמר, ומספרת מה היא חוששת. דניאל מציע רעיון משולב: ערב סרטים שאת הסרטים הקצרים מצלמים התלמידים.

אחרי הצפייה (או הסיפור): שאלות לדיון (דק' 10-15)

1. באיזה רגע הוויכוח עבר מהרעיון אל האדם? איזו מילה סימנה את זה?
2. מה השתנה בגוף ובטון של הדמויות בפעם השנייה?
3. איזה משלושת הכלים הכי קשה לכם להפעיל כשאתם כועסים?
4. האם תמיד צריך להגיע להסכמה? מה כן אפשר להשיג גם בלי הסכמה?

👩‍🏫 פעילות: משחק תפקידים בשלישיות (דק' 15-35)

1. מתחלקים לשלישיות: א' ו-ב' מתווכחים, ג' צופה. הצופה מקבל את "דף הצופה" (משימה 4 בדף העבודה): שלושת הכלים, ומקום לסמן כל פעם שמישהו השתמש בכלי, וכל פעם שמישהו תקף את האדם במקום את הרעיון.
2. כל שלישייה מקבלת כרטיס ויכוח (או בוחרת מהלוח): (א) לאן יוצאים ביום כיף כיתתי: פארק מים או סדנת בישול; (ב) עבודה בקבוצה: אחד רוצה לחלק את העבודה, השני רוצה לעשות הכול יחד; (ג) מי יושב ליד החלון בהסעה לטיול; (ד) איזה שיר יהיה שיר הכיתה בטקס.
3. שלושה סבבים של 5 דקות: 3 דקות ויכוח, 2 דקות משוב מהצופה ("ראיתי ש..."", "מתי הכי קשה היה להשתמש בכלי?"). אחרי כל סבב מתחלפים בתפקידים, כך שכל אחד יהיה פעם צופה.

4. ריכוז (5 דק'): שואלים את הכיתה: איזה כלי היה הכי קשה? באיזה רגע הרגשתם שהוויכוח "עולה בטמפרטורה", ומה הוריד אותו?

🔄 ממשפט תוקף למשפט מכבד (דק' 35-40)

כותבים על הלוח שלושה משפטים תוקפים: "אתה תמיד חושב שרק אתה צודק." "זה הרעיון הכי מטומטם ששמעתי." "את אף פעם לא מקשיבה." בזוגות, התלמידים כותבים בדף העבודה (משימה 5) לכל משפט נוסח חדש שמדבר על הרעיון או על עצמי ("אני מרגיש ש...", "אני חושב אחרת, כי...", "אני רוצה שנמצא משהו ששנינו נהנה ממנו").

כמה זוגות מקריאים, והכיתה בוחרת את הנוסחים שהכי "עובדים".

🏁 סיכום (דק' 40-45)

המסר לסיום: לא תמיד מגיעים להסכמה, וזה בסדר. אפשר לא להסכים ועדיין לכבד. המטרה היא לא לנצח בוויכוח, אלא שאחרי הוויכוח עדיין תהיו באותו צד.

🎟️ כרטיס יציאה (2 שורות, בסוף השיעור)

1. הכלי שהכי קשה לי להפעיל כשאני כועס: ____
2. משפט אחד שאגיד בוויכוח הבא במקום משפט תוקף: ____

💡 הערות למורה

הכינו מראש את שלטי ארבע הפינות ואת כרטיסי הוויכוח. אם הכיתה לא זזה בקלות, אפשר להצביע ממקום המושב עם ארבעה צבעים או ארבע אצבעות.

בפתיחה, הקפידו שהנושאים יישארו קלים. אם תלמיד מעלה נושא טעון, אמרו שזה נושא חשוב שראוי לו דיון מסודר משלו, וחזרו לנושא הפתיחה.

בשלישיות, לכו בין הקבוצות והקשיבו לצופים. משוב טוב מתאר מה קרה ("קטעת אותו פעמיים") ולא שופט ("היית גרוע").

אפשר לחבר את השיעור לבחירת כללי הכיתה או לתכנון אירוע אמיתי של הכיתה, ולהשתמש בשלושת הכלים כדי להחליט יחד.

📝 בדף העבודה

להתווכח בכבוד: שאלות על הסרטון, רעיון מול אדם, דף הצופה לשלישיות, ממשפט תוקף למשפט מכבד ותרגול "לחזור במילים שלי". 6 משימות וכרטיס יציאה, ומחוון עם הנחיות למורה.

מחוון: לא מסכימים, ומכבדים

1. ג. "אתה תמיד" הוא הרגע שבו הוויכוח עבר מהרעיון (סרטים או מופע) לשיפוט של דניאל עצמו.
2. 1-ר, 2-א, 3-ר, 4-א, 5-ר.
3. להקשיב עד הסוף בלי לקטוע; לחזור במילים שלי על מה שהשני אמר ולבדוק שהבנתי; לדבר על עצמי (מה אני מרגיש או חושש) במקום על השני. כל ניסוח נכון במילים של התלמיד מתקבל.
4. אין תשובה אחת. השתמשו בטבלה למשוב בשלישייה ולשיחה: איפה היו הכי הרבה קווים? מה עזר להפחית התקפות?
5. נוסחים אפשריים: "אני מרגיש שהרעיון שלי לא נשמע. אפשר שתסביר לי למה אתה חושב אחרת?"; "אני חושב אחרת, כי..." או "אני לא בטוח שזה יעבוד, כי..."; "חשוב לי שתקשיבי עד הסוף לפני שאת עונה."
6. תשובה ברוח: "אז את אומרת שבקבוצה גדולה העבודה לא מתחלקת שווה, ושכמה עושים הכול. נכון?" שימו לב שהתלמיד לא מוסיף את דעתו עדיין, רק חוזר ובודק.

כרטיס היציאה: קראו את הכרטיסים אחרי השיעור. הם לא נבדקים ולא מקבלים ציון; הם עוזרים לזהות תלמידים שכדאי לשוחח איתם באופן אישי.